

Биљана Р. Јокић¹
Слободан М. Мрђа²
Завод за проучавање културног развика
Београд (Србија)

316.74:364.628-053.6(497.11)"2019"
379.8-053.6(497.11)"2019"
Оригинални научни рад
Примљен 22/08/2022
Измењен 10/11/2022
Прихваћен 15/11/2022
doi: [10.5937/socpreg56-39749](https://doi.org/10.5937/socpreg56-39749)

ДОПРИНОС КУЛТУРНИХ ИНТЕРЕСОВАЊА СУБЈЕКТИВНОМ БЛАГОСТАЊУ МЛАДИХ У СРБИЈИ³

Сажетак: Истраживања показују да културна интересовања доприносе субјективном благостању, али резултати нису доследни. Ова студија о младима у Србији (N = 453) имала је за циљ да истражи: 1. факторску структуру омиљених активности у слободно време, 2. њихов допринос субјективном благостању, уз социодемографске варијабле, физичко здравље и ангажман на друштвеним мрежама, и 3. да ли се и како резултати разликују у зависности од операционализације критеријумске варијабле (субјективна срећа насупрот задовољству животом). Резултати су показали да су физичко здравље и омиљене активности у слободно време (културна интересовања и „народњаци/породица“) значајни предиктори и среће (уз спорт и већи број профила на друштвеним мрежама) и задовољства животом (уз средства за културу и „кућу/забаву“).

Кључне речи: културна интересовања, потрошња, срећа, благостање, слободно време

УВОД / ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Током последњих неколико деценија, глобалне промене, крах социјалистичког система и процес европских интеграција утицали су на контекст за младе доприносешти неизвесности живота и тешко предвидивим последицама индивидуалних избора из различитих друштвених односа (Du Bois-Reymond & Chisholm, 2006; Biggart & Kovacheva, 2006; Brannen, 2006). У овим сложеним околностима, аутори истичу улогу субјективног благостања у доброј адаптацији и оптималном менталном здрављу младих (Park, 2004). Шта је (субјективно) благостање и како га побољшати?

Концепт благостања, у смислу одређења онога шта је добар живот, старо је филозофско питање које је ушло у друштвене науке пре неколико деценија када су се

¹ biljana.jokic@zaprokul.org.rs

² boban@zaprokul.org.rs

³ Рад је резултат истраживачке делатности Завода за проучавање културног развика, Београд, у оквиру пројекта „Културна партиципација грађана Србије“ (2020).

аутори фокусирали на позитивна стања духа и субјективне процене емоција и квалитета живота (Kahneman et al., 1999). Ово растуће научно поље развијено је у два општа концептуална приступа благостању: објективни (сматра благостање у смислу квалитета живота и друштвених атрибута) и субјективни приступ (сопствене процене људи о свом животу) (Bohnke & Kohler, 2008; D'Acci, 2011; Alartartseva & Barysheva, 2015; Voukelatou et al., 2021). Субјективно благостање је такође сложен концепт, операционализован на различите начине, што даље утиче на недоследност резултата истраживања о факторима који доприносе његовом побољшању. Понекад се више разуме кроз когнитивне параметре (нпр. задовољство животом уопште, Diener et al., 1985, или неким специфичним животним доменима, Tomyn et al., 2013), а понекад кроз претежно емоционалне параметре (нпр. како су се људи осећали током последње недеље/месеца, Watson et al., 1988, или колико су генерално срећни, Lyubomirsky & Lepper, 1999).

Емпиријска истраживања су давно показала да материјално благостање или колико новца људи зарађују не чини нужно да се људи осећају срећније (Easterlin, 1974; Helliwell et al., 2020). Штавише, једна од нових парадигми у психологији потрошача сугерише да, у поређењу са куповином материјалних добара, људи добијају више задовољства од такозване искуствене потрошње (укључујући културну потрошњу), пошто је она уско повезана са социјалним односима и, што је још важније, чини важан део идентитета особе (Donghyu et al., 2022., Gilovich et al., 2015). Ово је у складу са студијама из парадигме о слободном времену, које показују да квалитет слободних активности доприноси општем задовољству собом, животом и личним благостањем (Caldwell, 2005; Csikszentmihalyi & Hunter, 2003; Kim & Choi, 2006; Mannell & Kleiber, 1997, Newman, Tay & Diener, 2014). Прецизније, аутори су открили да слободно време може допринети физичким, емоционалним, друштвеним и когнитивним компонентама здравља и благостања кроз превенцију, суочавање и превазилажење (Caldwell, 2005). Постоји и такозвани модел који предлаже да пет психолошких механизма посредује у односу између слободног времена и благостања: одвајање од посла – опоравак, аутономна мотивација, развој вештина, стварање значења и социјална припадност („DRAMMA” model: work detachment-recovery, autonomous motivation, mastery and skill development, meaning-making, and social affiliation, Newman et al., 2014).

Генерално је препознат повољан ефекат културних интересовања на развој личности, развој интроспекције, богатији емоционални живот, доживљај сопственог идентитета, других и околине, посебно у младости (Ivić & Marjanović, 1986; Jindal-Snape et al., 2018; Marjanović-Shane et al., 2011; Williams et al., 2015).. Ипак, емпиријска истраживања која испитују однос између субјективног благостања и културних интересовања у овој специфичној популацији нису уобичајена. Студије које испитују однос између слободног времена и благостања код младих фокусиране су углавном на задовољство тим активностима (Chi & Cho, 2012), активно и пасивно слободно време (Holder et al., 2009; Shin & You, 2013), посебно наглашавајући спорт и физичке активности, а посебно њихову релевантност за будуће благостање у одраслом добу (нпр. Sacker & Cable, 2006).

Пре него што даље елаборирамо зашто је допринос културних интересовања благостању младих вредно истраживати у савременом окружењу, укратко ћемо представити појам културна интересовања, будући да је и он комплексан као и субјективно благостање.

Културна интересовања или потребе: теоријске основе

Културне потребе могу бити део мотивационе структуре личности и представљају циљеве који се задовољавају кроз симболичку комуникацију. Међутим, термин културне потребе се у модерној социологији сматра релативно застарелим. Данас се много чешће користи термин културна интересовања, у складу са савременим постмодерним теоријама, које истичу нестабилност интересовања и идентитета што се кроз њих изграђују. Ипак, понекад задржавамо овај релативно застарели термин да бисмо означили један аспект културних пракси, пошто резултати емпиријских истраживања из ове области код нас показују да су културна интересовања релативно стабилна и да попримају карактеристике потреба. При томе, и поред велике разноликости културних интересовања, резултати истраживања показују да су културна интересовања друштвено обликована, тј. да се њихове варијације крећу унутар јасно омеђених граница (Cvetičanin, 2007).

Теоријски засноване свеобухватне дефиниције културних интересовања су релативно ретке, а у литератури можемо пронаћи низ непотпуних дефиниција, као и операционалне дефиниције које интересовање одређују искључиво на основу коришћених процедура мерења. Важно је да се дефиниција интересовања, као уосталом и сваког сличног теоријског појма, изводи из одређеног ширег схватања (обично неке теорије личности), затим да се појам интересовања подведе под неку општију категорију и да се истакне специфична разлика. До сада су аутори који су покушали да дефинишу интересовање истакли да је за садржај овог појма битно да је он мотивационо својство, да је диспозиција, да је вредносно обојен, да је афективно стање (позитивна емоција), трајан позитиван став, социјално прихватљива активност, селективна оријентација и културна потреба. Због тога, извесно је да ниједна дефиниција не може да обухвати све ове одредбе, али треба имати на уму да дефинисање овог појма подразумева наглашавање битних одредби истраживања у којима се примењују. У складу с тим, у овом раду смо дефинисали интересовања као један облик вредности које карактерише заокупљеност свести омиљеним садржајима (осећање обузетости) и/или бављење неком делатношћу којој појединац придаје извесну вредност (Mrđa, 2016: 24).

Зашто је важно проучавање односа између културних интересовања и благостања младих?

Културна интересовања деце и младих кроз мотивацију за учешћем у било ком облику културне потрошње или производње подстичу формирање културних навика и укуса (понашање у раном узрасту, нпр. посећивање културних догађаја). Тезу о раном формирању укуса и мотивације за учешћем у културним активностима поткрепљују многе истраживачке студије и данас се сматра аксиомом (Blood et al., 2016; Bungay & Vella-Burrows, 2013; Cvetičanin, 2007; Kern, 1997; Leguina et al., 2022; Mak & Fancourt, 2020, 2021; Stevens et al., 2019; Van Ejck, 1999).

Емпиријски резултати о доприносу културних интересовања субјективном благостању генерално потврђују позитивну везу. Ипак, величине ефеката варирају,

понекад показујући да су културна интересовања међу најбољим предикторима благостања (нпр. на италијанском узорку, Grossi et al., 2011; на шпанском узорку, Filimon, 2018; на узорку Велике Британије, Wheatley & Bickerton, 2017; српски узорак, Jokić & Purić, 2020), понекад да има веома мале ефекте (нпр. узорак Британске Колумбије, Michalos, 2005) или да само поједине уметничке активности имају позитивне ефекте (нпр. друго истраживање у Великој Британији, Brown et al., 2015). Ове недоследности могу се бар делимично довести у везу са сложеностју и различитом операционализацијом оба феномена. На пример, благостање је углавном дефинисано као субјективни квалитет живота или задовољство животом мерено различитим инструментима, уз додатну меру среће у неким студијама (Filimon 2018; Wheatley & Bickerton, 2017).

Поред методолошких и концептуалних питања, у нашој студији посебан фокус је на младима, с обзиром на то да је ова популација кључна за развијање интересовања за уметност и културу, док би истовремено опште померање ка дигиталном контексту и доминација друштвених мрежа могли утицати на њихова интересовања и преференције (Fujiwara & MacKerron, 2015). У недавном прегледу односа друштвених мрежа и субјективног благостања код адолесцената, аутори су показали да су *offline* друштвене мреже повезане са позитивним расположењем и самопоштовањем, док су ефекти *online* друштвених мрежа у мањој мери једнозначни. Неке студије су откриле позитивну корелацију између *online* друштвених мрежа и расположења, задовољства животом и усамљености (што је повезано са трагањем за подршком и добијањем позитивних повратних информација), али друге су откриле негативну повезаност са истим варијаблама и укупним субјективним благостањем, што се заснива на високим улагањима, пасивној употреби и добијању негативне повратне информације (Webster et al., 2021).

Будући да је релативно нова линија истраживања, веза између културних интересовања и благостања младих отвара нове могућности за сагледавање начина побољшања њиховог субјективног благостања и квалитета живота

Актуелно истраживање

Циљ нам је био да испитамо допринос културних интересовања субјективном благостању младих у Србији. Културна интересовања у нашој студији дефинисана су као оно што млади воле да раде, за разлику од културних навика или понашања (оно што заправо раде), како бисмо умањили утицај могућих конфундирајућих варијабли (нпр. културна понуда или привремене разлози као што су болест, недостатак времена итд.).

Ово је део опсежније студије на репрезентативном узорку опште популације у Србији, где смо открили да је културна партиципација један од значајних фактора који доприноси благостању, поред здравственог стања, вишег материјалног статуса и високог образовања, те стилова слободног времена „народњаци и породица” и „активности на отвореном” (Jokić & Purić, 2020). У обема студијама испитали смо омиљене активности у слободно време (интересовања), а не навике или понашање. За разлику од претходне студије на општој популацији, у садашњој студији на подзоруку младих међу предикторе смо укључили број профила на друштвеним мрежама и две

критеријумске варијабле: благостање дефинисано више кроз когнитивну димензију (задовољство животом) и више кроз емоционалну димензију (субјективна срећа).

Прецизније, занимало нас је да детаљније испитамо у популацији младих: 1. факторску структуру омиљених слободних активности; 2. допринос омиљених стилова слободног времена благостању, поред физичког здравља, социодемографских варијабли и броја профила на друштвеним мрежама; 3. да ли се и како резултати (о предикторима благостања) разликују у зависности од дефиниције/операционализације благостања кроз когнитивна у поређењу са емоционалним параметрима.

ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ

Узорак и процедура. Подаци коришћени у овој студији (N = 453, узраст 16–30 година, 57,8% жена) део су веће студије на репрезентативном узорку опште популације Србије старије од 15 година (N = 1521) (Mrđa & Milankov, 2020; Jokić & Purić, 2020). Социодемографски параметри узорка младих су репрезентативни за популацију младих у Србији. Прикупљање података је организовано на терену у периоду октобар–новембар 2019. године, када је педесет анкетара посетило одабране стамбене јединице и понудило учесницима да сами попуне упитник, осим ако учесник није био у стању да прочита/напише одговор када је то урадио анкетар. У складу са регионалном дистрибуцијом у општој популацији, већина младих обухваћених узорком била је из Војводине (30,0%) и Београда (29,4%), а затим из Шумадије и западне Србије (20,5%) и јужне и источне Србије (20,1%).

Инструменти (варијабле и њихова операционализација). Упитник је креиран за опсежнију студију (Mrđa & Milankov, 2020; Jokić & Purić, 2020). За актуелну студију, укључили смо следеће варијабле:

1. социодемографске варијабле: пол, године старости, радни статус (запослен, незапослен, средњошколци, студенти, пензионери, остали), материјално стање (месечни лични приходи, приходи домаћинства, износ новца који је особа способна да потроши за културно учешће месечно);
2. субјективно здравствено стање је мерено једним питањем: „Како бисте оценили своје опште здравствено стање?“ на Ликертовој петостепеној скали (од 1 = веома лоше, до 5 = веома добро);
3. листа активности у слободно време дефинисана је у складу са ранијим истраживањима културне партиципације и слободног времена (Cvetičanin, 2007; Gajić et al., 2019; Pešić & Videnović, 2017; Popadić et al., 2019; Stepanović et al., 2009; Tomanović, ed., 2012), а посебно су одабране активности које су представљале културну продукцију и две врсте културне потрошње. Осим тога, укључени су и провођење времена на интернету, у природи, шетња, дружење и спорт (Табела 1). Учесници су замољени да оцене колико воле да практикују сваку активност на 5-степеној Ликертовој скали (од 1 = уопште ми се не свиђа, до 5 = врло ми се свиђа);
4. друштвене мреже: број профила на друштвеним мрежама;

5. субјективно благостање дефинисано као субјективна срећа или, прецизније, као лично стање за које се претпоставља да је релативно стабилно у времену и релативно независно од спољашњих фактора (Lyubomirsky & Lepper, 1999). Из истраживачко-методолошке перспективе, предност овог приступа је у томе што омогућава поређења између различитих (суп)култура, док је инструмент за његово мерење кратак, лак за употребу и валидиран на српском језику (Jovanović, 2014). Скала субјективне среће (Subjective Happiness Scale, SHS) састоји се од четири ставке које су учесници оцењивали на 7-степену Ликертовој скали, процењујући колико су генерално били срећни, као и у поређењу са другим људима;
6. субјективно благостање дефинисано као задовољство животом – когнитивна компонента благостања, когнитивна процена сопственог живота (Diener et al., 1985). Скала задовољства животом (Satisfaction With Life Scale, SWLS) такође је валидирана на српском језику (Jovanović, 2016; 2017). Састоји се од 5 ставки на 7-степену Ликертовој скали.

РЕЗУЛТАТИ

Паралелно са дескриптивном статистиком представимо и повезаност са благостањем.

Субјективна срећа. Просечан скор је релативно висок: $M = 5.22$, $SD = 1.13$.

Задовољство животом. Просечан скор је био $M = 4.54$, $SD = 1.34$. Као што се очекивало, SHS и SWLS су били високо корелирани, $r = .66$, $p < .001$.

Пол и староси. 57,8% жена, $M_{age} = 24.38$, $SD = 3.72$, $Mdn = 25$ ($Min = 16$, $Max = 30$). Није било разлика између мушкараца и жена ни у субјективној срећи ни задовољству животом. Исти налази за узраст: нема значајне корелације између старости и SHS, ни SWLS.

Радни статус. Већина (49,9%) су били запослени, а затим студенти (23,9%), незапослени (18,2%), средњошколци (6,4%) и остали (1,6%)⁴. Статистички значајне разлике откривене су на SHS ($F(3, 438) = 2.81$, $p < .05$) и SWLS ($F(3, 436) = 3.25$, $p < .05$). *Post-hoc Tukey* је открио да је на SHS реч о разликама између запослених ($M = 5.36$, $SD = 1.13$) и незапослених ($M = 4.96$, $SD = 1.16$). Слично, на SWLS незапослени ($M = 4.16$, $SD = 1.34$) су давали значајно ниже оцене од запослених ($M = 4.63$, $SD = 1.34$), али и од студената ($M = 4.67$, $SD = 1.23$).

Трошкови за културу. Осим средстава за културу, прикупљали смо и податке о личним приходима и приходима домаћинства. Као што се и очекивало, све ове варијабле су статистички значајно повезане (*Spearman's Rho*: средства за културу .42 са приходима домаћинства и .313 са личним приходима; приходи домаћинства и лични приход .344). Као и у претходном раду (Jokić & Purić, 2020), за даљу анализу користили смо новчана средства за културу да бисмо умањили утицај других варијабли као што су радни статус, године старости, итд. Ову варијаблу смо такође категорисали

⁴ „Остали” су биле особе са трајним инвалидитетом које не раде, лице које обавља кућне послове у свом домаћинству и друга неактивна лица. Због малог броја учесника, искључили смо „остале” у даљој анализи.

на: до 1.000 динара, 1.001 – 3.000 динара и више од 3.000 динара. One-way ANOVA је открила статистички значајну разлику на субјективној срећи ($F(2, 415) = 3.77$, $p < .05$) и још више на SWLS ($F(2, 414) = 5.64$, $p < .005$). *Post-hoc Tukey* је показао да је то разлика између најниже (SHS: $M = 4.97$, $SD = 1.22$; SWLS: $M = 4.20$, $SD = 1.47$) и највише (SHS: $M = 5.34$, $SD = 1.12$; SWLS: $M = 4.73$, $SD = 1.25$) финансијске категорије.

Профили на друштвеним мрежама. Очекивано, већина (чак 93,4%) има бар један профил на друштвеним мрежама. Прецизније, 15,9% имало је један профил, 43,5% два, а 29,1% три или више (11% без одговора). Штавише, број профила је имао статистички значајан ефекат на SHS ($F(2, 396) = 4.61$, $p = .01$), али не и на SWLS. *Post-hoc Tukey* је у случају SHS реч о разлици између оних са једним профилем ($M = 4.90$, $SD = 1.23$) и оних са три или више ($M = 5.40$, $SD = 1.13$).

Субјективно здравствено стање. На 5-степенској скали: $M = 4.40$, $SD = .73$. Био је позитивно корелиран са SHS ($r = .27$, $p < .001$) и са SWLS ($r = .17$, $p < .001$).

Омиљене активности у слободно време. Факторска анализа (метод екстракције: *Principal Component Analysis*; метод ротације: *Oblimin with Kaiser Normalization*) издвојила је 7 компоненти које су објашњавале укупно 62,23% варијансе (Табела 1). Као и у претходној студији на општој популацији (Јокић & Пurić, 2020), одабрали смо метод ротације који омогућава међусобне корелације латентних димензија. Такође нисмо желели да унапред ограничавамо њихов број ради бољег увида у латентну структуру популације младих у односу на општу популацију.

Регресиони модели. Услед мултиколинеарности предиктора, применили смо *stepwise* линеарну регресију. У првом моделу, субјективна срећа укључена је као критеријумска варијабла, а предиктори су били: пол, радни статус (без категорије „остало” због малог броја учесника, $N = 7$), средства за културу, здравствено стање, број профила на друштвеним мрежама, омиљене активности у слободно време.

Након пет корака, најбољи модел је објашњавао 16,5% варијансе, откривајући позитиван допринос субјективне процене здравственог стања, као и броја профила на друштвеним мрежама (мање срећни су они са само једним профилем у односу на оне са 3 или више), док од активности у слободно време постоји значајан позитиван допринос културне партиципације, спорта, „народњаци и породица” (Табела 2).

У другом моделу, променили смо критеријумску варијаблу – задовољство животом уместо субјективне среће, а оставили смо исту листу предиктора. Након пет корака, најбољи модел је објаснио 12,5% варијансе, откривајући поново позитиван допринос субјективне процене здравственог стања (Табела 3). Овога пута, спорт и број профила на друштвеним мрежама нису били значајни предиктори, док су средства за културу била значајан предиктор. Од димензија слободног времена, ту су опет културна партиципација, „народњаци и породица”, као и кућа и забава (филмови, интернет посета пријатељима).

ДИСКУСИЈА

Да ли и како културна интересовања обликују субјективно благостање младих комплексно је питање, због сложености глобалног променљивог окружења и изазова у дигиталној сфери, али и сложености кључних концепата и њиховог мерења.

Централни налаз наше студије је да су здравствено стање, културна интересовања и „народњаци/породица”, као омиљене активности у слободно време, значајни предиктори и субјективне среће и задовољства животом међу младима. Осим тога, срећу предвиђају и већи број профила на друштвеним мрежама и спорт, док задовољство животом предвиђају трошкови за културу и „кућа/забава”.

Значај социјалних компоненти и њихова диверзификација код младих видљиви су и из факторске структуре омиљених слободних активности. Наши резултати су показали да омиљене активности у слободно време код младих најбоље описује седам димензија: 1. културна интересовања, 2. дружења у јавном простору (клубови и ресторани), 3. кућа/забава (филмови, интернет, ћаскање са пријатељима), 4. спорт, 5. е-Инфо, 6. народњаци/породица, 7. активности на отвореном и уметничка продукција. Ове димензије описују 62,23% укупне варијансе. Главна разлика у поређењу са општом популацијом (Јокић & Пурџић, 2020) је у томе што је у општој популацији постојала једна димензија „филмови и забава” која је такође укључивала клубове и ресторане. Осим тога, у узорку младих, „посета пријатељима ради ћаскања” највише засићује исту димензију као и филмови и интернет, а не неке друге димензије које очигледније одражавају интеракције уживо (нпр. дружење у јавном простору или народњаци/породица). То отвара могућност да су млади ову ставку разумели више у дигиталној сфери, што би требало проверити у наредним истраживањима.

Резултати кореспондирају са ранијим студијама о слободним активностима младих у Србији (Гајић et al., 2019; Попадић et al., 2019; Томановић, ed., 2012). Иако су се ранија истраживања бавила типичним обрасцима понашања младих у слободно време, док се наша бавила омиљеним активностима у слободно време (не оним што заправо раде, већ оним што воле да раде) – откривен је сличан образац. Ранија истраживања су открила да су доминантне активности везане за димензије „дружење са пријатељима”, „кућа/забава (интернет, слушање музике)”, „спорт и рекреација (боравак у природи)” (Гајић et al., 2019; Попадић et al., 2019) или се могу груписати у четири типична начина на које млади у Србији проводе слободно време, академски (посећивање музеја, галерија, концерата и сл.), дружење/спорт (дружење у кафићима, код куће, излазак у клубове), забава/кућа (интернет, спавање и досађивање) и традиционални медији (телевизију, радио и новине) (Томановић, ed., 2012).

Као што је већ поменуто, резултати о доприносу културних интересовања благостању младих су конзистентни без обзира на операционализацију критеријумске варијабле (субјективна срећа или задовољство животом).

Регресиона анализа понудила је модел који објашњава 16,5% варијансе среће и укључује неколико значајних предиктора: здравствено стање, број профила на друштвеним мрежама (мање срећни су они са само једним профилем у поређењу са онима са 3 или више) и три димензије омиљених активности у слободно време: културна партиципација, спорт и “народњаци/породица”. У поређењу са општом популацијом (Јокић & Пурџић, 2020), нешто је другачија листа значајних предиктора среће: док је здравље важно у оба узорка, финансијска средства нису статистички значајна код младих. Из домена слободних активности, спорт и друштвене мреже су значајне за младе, поред оних значајних и за општу популацију и за младе, као што су народњаци/породица и културна партиципација. Занимљиво је да друштвене

мреже такође доприносе срећи – они са три или више профила срећнији су од оних са само једним. Ово је у складу са налазима недавно објављене метаанализе који су показали да је већа онлајн друштвена мрежа повезана са вишим нивоом благостања (Huang, 2021). Ипак, ако се присетимо ранијих студија, начин на који се друштвене мреже користе такође би могао бити релевантан, а не само количина проведеног времена (Webster et al., 2021). Осим тога, истраживања су такође открила асортативно мешање у онлајн и офлајн друштвеним мрежама, што значи да људи привлаче друге са сличним нивоом благостања (Bollen et al., 2011). Коначно, студије о факторима који доприносе срећи и благостању нагласиле су значај друштвених веза, посебно породице и пријатеља (Abramson & Inglehart, 1995; Barker & Martin, 2011; Flanagan, 1982; Haller, 2002; Inglehart et al., 2003; Inglehart & Baker, 2000; Trump, 1991).

Занимљиво је и то да финансијски параметри (прецизније, колико новца могу да издвоје за културну партиципацију) код младих нису значајно доприносили срећи уз остале варијабле из регресионог модела. Ово је у складу са парадигмом искуствене потрошње која предлаже да су лично задовољство и идентитет снажно повезани са искуственом потрошњом, а не материјалном (Gilovitch et al., 2015). Ако желимо да наставимо даље везе, ово је такође у складу са ранијим истраживањима која су показала да материјална добра нису значајни предиктори среће (Easterlin, 1974; Helliwell et al., 2020; Welzel & Inglehart, 2009). Ипак, у општој популацији у Србији, издаци за културу били су један од значајних предиктора субјективне среће (Jokić & Purić, 2020). Различита улога финансијских параметара у срећи одраслих и младих може одражавати и њихове различите друштвене улоге, у том смислу што се од младих углавном не очекује да преузимају финансијску одговорност и зарађују у тој мери колико се то очекује у одраслом добу.

Занимљиво, када смо променили критеријумску варијаблу (задовољство животом уместо субјективне среће) и оставили исту листу предиктора у регресионом моделу, значајни предиктори су били мало другачији: субјективна процена здравственог стања је поново имала позитиван допринос – али не и број профила на друштвеним мрежама, док су значајан ефекат имали и трошкови за културу. Што се тиче димензија омиљених активности у слободно време, поново су значајни предиктори били културна партиципација и народњаци/породица, али не и спорт, док су „кућа/забава” имали значајан ефекат. С једне стране, ови резултати подржавају идеју да конкретно одређење и с тим у вези операционализација благостања могу бити међу разлозима недоследних резултата о факторима који га предвиђају. Према нашим резултатима, изгледа да у овој специфичној популацији (младих) у Србији финансијски параметри не предвиђају колико се осећају срећним, али предвиђају њихову процену задовољства животом. С друге стране, такође је вредно сагледавати сличности као што су здравље, блиске друштвене везе и културна партиципација које доприносе благостању, било да је оно дефинисано као субјективна срећа или задовољство животом.

Штавише, раније студије су показале да културна партиципација има још општије ефекте како на личном, тако и на друштвеном нивоу, али и да је неопходно да се развија рано у животу (Elsley & McMellon, 2010; Gray, 1998; Leguina et al., 2022., Oskala et al., 2009). Непосредни ефекти културне партиципације у детињству су бројни, као што су развој креативних вештина и самопоуздања, а самим тим и позитивно утичу

на академски и социјални развој (Andersen & Jæger, 2015; Jindal-Snape et al., 2018; Ovink & Veazey, 2011; Valenzuela & Codina, 2014; Williams et al., 2015). Истраживања даље показују да особе које су биле укључене у културну партиципацију у детињству такође имају већу шансу да учествују и волонтирају у ширим друштвеним доменима, да донирају новац итд. (Catterall, 2012; Garod & Dowell, 2020). Постоје и користи за друштво као што је смањење антисоцијалног понашања, укључујући криминалне активности (Bone et al., 2022; Guetzkow, 2002; Newman et al., 2003).

Све ово је релевантно за системске мере, које првенствено треба да буду оријентисане ка унапређењу системске сарадње између ресора културе и образовања. Емпиријски подаци о вези између културних интересовања и благостања имплицирају важност јавне подршке уметности као „извора среће” (Frey, 2008), као и промо-васања политика осмишљених да олакшају приступ култури (O’Hagan, 2016).

Наша студија има неколико ограничења. Прво, важно је нагласити да је прикупљање података организовано пре пандемије. Док је пандемија глобално захватала све сфере живота, очекује се и да је утицала на домен културне партиципације и њену везу са благостањем опште популације и младих⁵. Ипак, пошто смо истражили омиљене активности (културна интересовања), резултати наше студије могли би да одражавају стабилнији однос са благостањем од параметара понашања/навике који зависе од многих спољних или привремених фактора (тј. могућности за учење). Могуће је и да је однос између културних интересовања и благостања још јачи у ограниченим пандемијским околностима, на шта указују и емпиријски подаци (Morse et al., 2021), при чему посебно треба имати у виду дигиталне облике учешћа⁶. Још једно ограничење је што нисмо улазили у детаље о учесталости коришћења, нити о начину коришћења друштвених мрежа, док ови параметри могу утицати на резултате. Такође би било вредно укључити особине личности у дизајн, пошто су ранија истраживања показала да су оне повезане и са културном партиципацијом и са благостањем (Weźiak-Białowska et al., 2019).

ЗАКЉУЧАК

Резултати наше студије су открили да су културна интересовања међу значајним предикторима субјективног благостања младих, операционализованом као субјективна срећа или задовољство животом, заједно са здравственим стањем и омиљеним активностима у слободно време „народњаци/породица”. Резултати који су овде представљени наглашавају потребу да се настави са истраживањем утицаја културних интересовања и слободних активности на срећу и благостање људи, посебно младих. Развој психосоцијалних истраживања у том домену допринео би акумулацији знања о срећи и просперитету, што би додатно наметнуло потребу промишљања нових етичких и друштвених вредности које замењују индивидуалистички принцип подстакнут тржишном и економском оријентацијом.

⁵ Видети нпр. European H2020 project <https://inventculture.eu/2021/07/11/which-cultural-activities-citizens-of-serbia-missed-the-most-during-the-covid-19-pandemic/>

⁶ Видети нпр.: <https://art-wellbeing.eu/research-covid-19-pandemic/>

Biljana R. Jokić¹
Slobodan M. Mrđa²
The Institute for Cultural Development Research
Belgrade (Serbia)

CONTRIBUTION OF CULTURAL INTERESTS TO SUBJECTIVE WELL-BEING OF YOUTH IN SERBIA³

(Translation *In Extenso*)

Abstract: Research shows that cultural interests contribute to subjective well-being, but results are not highly consistent. This study on the youth in Serbia (N = 453) is aimed at exploring: 1. factorial structure of favourite leisure activities, 2. their contribution to well-being, along with socio-demographics, physical health, and engagement on social networks, and 3. whether and how results differ depending on operationalization of the criterion variable (subjective happiness, SH vs. satisfaction with life, SWL). The results show that physical health and favourite leisure activities (cultural interests and folk & family) are significant predictors of both SH (along with sport and a larger number of social networks profiles) and SWL (along with expenditure for culture and home/entertainment).

Keywords: cultural participation, consumption, happiness, well-being, leisure

INTRODUCTION/AIM OF THE RESEARCH

During the last several decades, global changes, collapse of socialistic systems, and the process of European integrations, affected the context for youth by contributing to “uncertainty of living” and hardly predicted consequences of individual choices from various social relations (Du Bois Reymond & Chisholm, 2006; Biggart & Kovacheva 2006; Brannen, 2006). In these complex circumstances, the authors emphasize the role of subjective well-being in good adaptation and optimal mental health amongst youth (Park, 2004). What is (subjective) well-being and how can it be improved?

The concept of well-being in terms of what is a good life constitutes an old philosophical question that entered social sciences a few decades ago, when Kahneman et

¹ biljana.jokic@zaprokul.org.rs

² boban@zaprokul.org.rs

³ The paper is the result of research activity of the Institute for Cultural Development Research, Belgrade, within the project “Cultural Participation of the Citizens of Serbia” (2020).

al. (1999) focused on positive states of mind and subjective assessments of emotions and quality of life. This growing field has been developed into two general conceptual approaches to well-being: objective (considers well-being in terms of quality of life and social attributes) and subjective approach (people's own evaluations of their life) (Bohnke & Kohler, 2008; D'Acci, 2011; Alatartseva & Barysheva, 2015; Voukelatou et al., 2021). Subjective well-being is also a complex concept, operationalized in different ways, which further affects the inconsistency of research results regarding the factors contributing to its improvement. Sometimes, it is more understood through cognitive parameters (e.g. satisfaction with life in general, Diener et al., 1985, or some specific life domains, Tomyň et al., 2013), and sometimes through mainly emotional parameters (e.g. how people felt during the last week/month, Watson et al., 1988, or how happy they are in general, Lyubomirsky & Lepper, 1999).

A long time ago, empirical research showed that material well-being or how much money people earn did not necessarily make people feel happier (Easterlin, 1974; Helliwell et al., 2020). Moreover, one of new paradigms in consumer psychology suggests that people gain more satisfaction from so-called experiential consumption (for example, cultural participation) compared to material purchases, since the former is closely related to social connections and, more importantly, it forms an important part of a person's identity (Donghwy et al., 2022; Gilovich et al., 2015). This is in line with studies from the leisure paradigm that the quality of leisure activities (also including cultural participation) contributes to general satisfaction with self, life, and personal well-being (Caldwell, 2015; Csikszentmihalyi & Hunter, 2003; Kim & Choi, 2006; Mannell & Kleiber, 1997, Newman, Tay & Diener, 2014). More specifically, the authors found out that leisure could contribute to physical, emotional, social, and cognitive components of health and well-being through prevention, coping, and transcendence (Caldwell, 2005). Additionally, the so-called "DRAMMA" model proposes that five psychological mechanisms mediate the relationship between leisure and well-being: work detachment-recovery, autonomous motivation, mastery and skill development, meaning-making, and social affiliation (Newman et al., 2014).

Cultural interests are generally considered as having favourable effects on personality development, introspection development, richer emotional life, experience of one's identity, others, and environment, particularly in youth (Ivić & Marjanović 1986, Jindal-Snape et al., 2018; Marjanović-Shane et al. 2011; Williams et al., 2015). Still, empirical studies examining the relationship between subjective well-being and cultural interests in this specific population are not common. Studies on youth examining the relationship between leisure and well-being, focused mostly on leisure satisfaction (Chi & Cho, 2012), active vs. passive leisure (Holder et al., 2006; Shin & You, 2013), especially emphasizing sport and physical activities, and their relevance for future well-being in adulthood (e.g. Kim et al., 2012; Sacker & Cable, 2006).

Before we further elaborate why contribution of cultural interests in youth's well-being is worth exploring in contemporary environment, we will briefly present the concept of cultural interests, since it is as complex as subjective well-being.

Cultural interests or needs: theoretical background

Cultural needs can be part of the motivational structure of the personality and represent goals that are achieved through symbolic communication. However, the term “cultural needs” is considered relatively outdated in modern sociology. Today, the term “cultural interests” is used much more often, in accordance with modern postmodern theories, which emphasize the instability of interests and identities built through them. Nevertheless, we sometimes keep this relatively outdated term to denote one aspect of cultural practices, since the results of empirical research in this area in our country show that cultural interests are relatively stable and assume the characteristics of needs. Besides, despite the great variety of cultural interests, the research results show that cultural interests are socially shaped, i.e., that their variations move within clearly defined boundaries (Cvetičanin, 2007).

Theoretically based, comprehensive definitions of cultural interests are relatively rare, and in the literature, we can find a number of incomplete definitions, as well as operational definitions that determine interest solely on the basis of the measurement procedures used. It is important that the definition of interest, like any similar theoretical concept, is derived from a certain broader understanding (usually some theory of personality), then that the concept of interest is subsumed under a more general category and that a specific difference is highlighted. So far, the authors who have tried to define interest have pointed out that it is important for the content of this term that it is a motivational property, that it is a disposition, that it is collared by values, that it is an affective state (positive emotion), a permanent positive attitude, a socially acceptable activity, selective orientation and cultural need. Therefore, it is certain that no definition can cover all these provisions, but it should be noted that defining this term implies emphasizing the essential provisions of the research in which they are applied. Accordingly, in this paper we have defined interests as a form of value characterized by the preoccupation of consciousness with favourite content (feeling occupied) and/or engaging in some activity to which an individual attaches a certain value (Mrđa, 2016: 24).

Why is studying the relationship between cultural interests and well-being in youth important?

Through motivation to participate in any form of cultural consumption or production, cultural interests of children and young people encourage the formation of cultural habits and tastes (behaviour at an early age, e.g., attending cultural events). The thesis about the early formation of taste and motivation to participate in cultural activities is supported by many research studies and today it is considered an axiom (Blood et al., 2016; Bungay & Vella-Burrows, 2013; Cvetičanin 2007; Kern 1997; Leguina et al., 2022; Mak & Fancourt, 2020, 2021; Stevens et al., 2019; Van Ejck 1999).

Empirical results about the contribution of cultural interests to subjective well-being generally confirm positive relationship. Still, effect sizes vary, sometimes showing that cultural interests are amongst the best predictors of well-being (e.g. in the Italian sample, Grossi et al., 2011; in the Spanish sample, Filimon 2018; in the UK sample, Wheatley & Bickerton, 2017; in the Serbian sample, Jokić & Purić, 2020); sometimes that it has very

small effects (e.g. British Columbia sample, Michalos, 2005), or that only some specific art-related activities have positive effects (e.g. in the UK sample, Brown et al., 2015). These inconsistencies might be related at least partly to the complexity and different operationalization of both phenomena. For example, well-being was mostly defined as subjective quality of life or satisfaction with life measured by various instruments, with additional measure of happiness in some studies (Filimon 2018; Wheatley & Bickerton, 2017).

Besides methodological and conceptual questions, we were specifically interested in youth, given that this population is crucial for developing interest in art and culture, while, at the same time, a general shift towards digital context and domination of social networks could affect their interests and preferences (Fujiwara & MacKerron, 2015). In the recent review about the relationship between social networks and subjective well-being in adolescents, the authors show that “offline” social networks are linked to positive mood and self-esteem, while effects of online social networks are less straightforward. Some studies have found positive correlation between online social networks and mood, life satisfaction, and loneliness (which is further related to support seeking and receiving positive feedback), but others have found negative association with same variables and overall subjective well-being, based on high investment, passive use, receiving negative feedback (Webster et al., 2021).

Being a relatively new line of research, the link between cultural interests and well-being in youth opens up new opportunities for considering the ways of improving their subjective well-being and quality of life.

Current research

Our aim was to examine the contribution of cultural interests to subjective well-being of youth in Serbia. Cultural interests in our study are defined in terms of what young people like doing in contrast to cultural habits or behaviour (what they actually do) in order to lower the influence of possible confounding variables (e.g. cultural offer, or temporary reasons such as illness, lack of time, etc.).

This is a part of the larger study on a representative sample of the general population in Serbia, where we have realized that cultural participation is one of the significant contributors to well-being, besides subjective health status, higher financial status, and higher education level, as well as leisure styles ‘folk & family’, and ‘outdoor activities’ (Jokić & Purić, 2020). In both studies, we examine favourite leisure activities or interests, rather than habits or behaviour. Unlike the previous study on general population, the current study on a subsample of youth included the number of profiles on social networks amongst predictors, and two variables as criteria: well-being defined more cognitively (satisfaction with life), and more emotionally (subjective happiness).

Specifically, in the youth population, we were interested in examining the following in more detail: 1. factor structure of favourite leisure activities; 2. contribution of leisure styles to wellbeing, besides physical health, socio-demographic variables, and the number of profiles on social networks; 3. whether and how results (on contributions to well-being) differ depending on definition/operationalization of well-being through more cognitive vs. more emotional parameters.

PRESENTATION OF THE RESEARCH METHODOLOGY

Sample and procedure. Data used in the current study (N = 453, age range 16 – 30 years, 57.8% females) are part of a larger study on a representative sample of general population in Serbia older than 15 years of age (N = 1521) (Mrđa & Milankov, 2020; Jokić & Purić, 2020). The sociodemographic parameters of the youth sample are representative for the youth population in Serbia. Data collection was organized in the field in October–November 2019, when fifty interviewers visited selected homes and offered participants to self-complete the questionnaire, unless a participant was not able to read/write the answer, in which case the interviewer did it. In line with regional distribution in general population, the majority of youth in the current sample came from Vojvodina (30.0%) and Belgrade (29.4%), and then from Šumadija and West Serbia (20.5%) and South and East Serbia (20.1%)

Instrument (variables and their operationalization). The questionnaire was created for a larger study (Mrđa & Milankov, 2020; Jokić & Purić, 2020). For the current study, we included following variables:

1. Socio-demographic variables: gender, age, employment status (employed, unemployed, high school students, university students, retired, others), financial status (monthly personal and household income, the amount of money that a person is able to spend for cultural participation per month)
2. Subjective health condition was measured by one question: “How would you rate your general health condition?”. A 5-point Likert was offered (from 1=very bad to 5=very good)
3. The list of leisure activities was defined in line with the previous research into cultural participation and leisure paradigms (Cvetičanin, 2007; Gajić et al, 2019; Pešić & Videnović, 2017; Popadić et al., 2019; Stepanović et al, 2009; Tomanović, ed. 2012), but specifically selecting activities that represented cultural production and the two types of cultural consumption. In addition, spending time on the Internet, in nature, walking, socializing and sport were also included (Table 1). Participants were asked to rate on a 5-point Likert scale (from 1=I don't like at all to 5=I like it very much) how much they liked to practice each activity.
4. Social networks: number of social networks profiles.
5. Subjective well-being defined as subjective happiness or, more specifically, as a personal state presumed to be relatively stable in time and relatively independent of external factors (Lyubomirsky & Lepper, 1999). From the research/methodological perspective, the advantage of this approach is in that it allows for comparisons across different (sub)cultures, while the instrument for measuring it is short, easy to use and validated in Serbian (Jovanović, 2014). Subjective Happiness Scale (SHS) consists of four items that participants rated on a 7-point Likert scale, evaluating how happy they were in general, as well as compared to other people.
6. Subjective well-being defined as satisfaction with life – cognitive component of well-being, individual's cognitive evaluation of his/her life (Diener et al., 1985). Satisfaction with Life Scale (SWLS) has also been validated in the Serbian language (Jovanović, 2016; 2017). It consists of 5 items, 7-point Likert scale,

RESULTS

In parallel to descriptive statistics, we will also show the relations to well-being.

Subjective happiness. It was relatively high in average, on the 7-point scale it was: $M = 5.22$, $SD = 1.13$.

Satisfaction with life. Again, on the 7-point Likert scale it was $M=4.54$, $SD=1.34$. As expected, *SHS* & *SWLS* were highly correlated, $r = .66$, $p < .001$.

Gender & age. 57.8% of females, $M_{age} = 24.38$, $SD = 3.72$, $Mdn = 25$ ($Min = 16$, $Max = 30$). There were no differences between males and females in either subjective happiness or satisfaction with life. The same findings for age: no significant correlation between age and neither *SHS* or *SWLS*.

Employment status. Majority (49.9%) were employed and then students (23.9%) and unemployed (18.2%), high school students (6.4%), and others (1.6%)⁴. Statistically significant differences were revealed on *SHS* ($F(3, 438) = 2.81$, $p < .05$) and *SWLS* ($F(3, 436) = 3.25$, $p < .05$). *Post-hoc Tukey* revealed that on *SHS* is about the differences between the employed ($M = 5.36$, $SD = 1.13$) and unemployed ($M = 4.96$, $SD = 1.16$). Similarly, for *SWLS* it was that unemployed ($M = 4.16$, $SD = 1.34$) rated significantly lower than employed ($M = 4.63$, $SD = 1.34$) but also students ($M = 4.67$, $SD = 1.23$).

Expenditure for culture. Apart from expenditure for culture, we have also collected data on personal and household income. As expected, all these variables are statistically significantly correlated (*Spearman's Rho*: expenditure for culture .42 to household income and .313 to personal income; household and personal income .344). As in the previous paper (Jokić & Purić), we used expenditure for culture for further analysis to avoid interference with other variables, such as employment status, age, etc. We also categorized this variable into: up to 1000 RSD, 1001 – 3000 RSD, and more than 3000 RSD. *One-way ANOVA* showed significant difference on subjective happiness ($F(2, 415) = 3.77$, $p < .05$) and even more so on *SWLS* ($F(2, 414) = 5.64$, $p < .005$). *Post-hoc Tukey* showed that is about the difference between the lowest (*SHS*: $M = 4.97$, $SD = 1.22$; *SWLS*: $M = 4.20$, $SD = 1.47$) and highest (*SHS*: $M = 5.34$, $SD = 1.12$; *SWLS*: $M = 4.73$, $SD = 1.25$) financial categories.

Profiles on social networks. As expected, majority (even 93.4%) had at least one profile at social networks. More precisely, 15.9% had one profile, 43.5% two, and 29.1% three or more profiles (11% no response). Moreover, number of profiles had statistically significant effect on *SHS* ($F(2, 396) = 4.61$, $p = .01$), but not on *SWLS*. *Post-hoc Tukey* showed that effect on *SHS* is about the difference between those with one profile ($M=4.90$, $SD=1.23$) and those with three or more ($M=5.40$, $SD=1.13$).

Subjective health condition. On the 5-point scale it was $M = 4.40$, $SD = .73$. It was positively correlated to *SHS*, $r = .27$, $p < .001$, and to *SWLS*, $r = .17$, $p < .001$.

Favourite leisure activities. The factor analysis (Extraction Method: Principal Component Analysis; Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization) provided seven components which explained 62.23% variance in total (Table 1). As in the previous study on the general population (Jokić & Purić, 2020), we chose the rotation method to

⁴ “Others” are persons with permanent disability who do not work, a person who performs household chores in their household and other inactive persons. Due to small number of participants, we excluded “others” in further analysis.

allow mutual correlations of latent dimensions. Moreover, we did not want to limit their number in advance for the sake of better insight into the latent structure in the population of youth compared to the general population.

Regression models. Due to the multicollinearity of predictors, we employed a stepwise linear regression. In the first model, we included subjective happiness as a criterion variable and list of predictors: gender, employment status (without the category “other” due to small number of participants, $N=7$), expenditure for culture, health, number of profiles on social networks, favourite leisure activities.

After five steps, the best model explained 16.5% of the variance, revealing the positive contribution of subjective estimation of health condition, as well as number of profiles on social networks (less happy those with only one profile compared to those with 3 or more), while amongst domains of leisure activities there is a significant positive contribution of cultural consumption, sport, and folk & family (Table 2).

In the second model, we changed the criterion variable – satisfaction with life instead of subjective happiness, and left the same list of predictors. After five steps, the best model explained 12.5% of the variance, revealing again the positive contribution of subjective estimation of health condition (Table 3). This time, sport and number of social network profiles were not significant predictors, while expenditure for culture was a significant one. From the leisure dimensions, again there are cultural participation and folk & family, with additional movies/net/socializing.

DISCUSSION

Whether and how cultural interests shape subjective well-being of young people is a complex question due to the complexity of the global changing environment and challenges in the digital sphere, but also the complexity of key concepts and related measurements. The central finding of our study is that health condition, cultural interests, and folk & family as favourite leisure activities are significant predictors of both subjective happiness and satisfaction with life amongst youth. Furthermore, happiness is also predicted by a large number of social networks profiles and by sport, while satisfaction with life is predicted by expenditure for culture and home/entertainment.

Importance of social components and their diversification in youth are visible also from the factor structure of favourite leisure activities. Our results show that seven dimensions best describe favourite leisure activities in youth: 1. cultural interests, 2. public socializing (clubbing & restaurants), 3. home/entertainment (movies, internet, chatting with friends), 4. sport, 5. e-Info, 6. folk & family, 7. outdoor activities & art production. These dimensions describe 62.23% of the total variance. The main difference compared to the general population (Jokić & Purić, 2020) is that in general population there was one dimension “movies and entertainment” which also included clubbing and restaurants. Moreover, in the youth sample, “visiting friends for a chat” loaded mostly with movies and internet, rather than with other dimensions (e.g. public socializing or folk & family), which reflects more obviously live interactions. It is possible that young people understood it more in a digital sphere, which should be checked in further research.

The results correspond with earlier studies on leisure of young people in Serbia (Gajić et al., 2019; Popadić et al., 2019; Tomanović, ed. 2012). Although previous research looked at typical patterns of youth leisure, while ours looked at favourite activities (not what they actually do, but what they like doing) – a similar pattern was discovered. Earlier research reveals that the dominant activities are related to the dimensions “hanging out with friends”, “home/entertainment (internet, listening to music)”, “sport and recreation (being in nature)” (Gajić et al., 2019; Popadić et al., 2019) or they can be grouped into four typical ways in which young people in Serbia spend their free time, academic (visiting museums, galleries, concerts, etc.), socializing/sports (hanging out in cafes, at home, going out to clubs), fun/ house internet, sleep and boredom) and traditional media (television, radio and newspapers) (Tomanović, ed. 2012).

As mentioned above, the results on the contribution of cultural interests to well-being of youth are consistent regardless of operationalization of the criteria (subjective happiness or satisfaction with life).

A stepwise regression analysis provided a model that explained 16.5% of the variance of happiness and included several significant predictors: health condition, a number of profiles on social networks (those with only one profile are less happy compared to those with 3 or more), and three dimensions of favourite leisure activities: cultural consumption, sport, and folk & family. Compared to the general population (Jokić & Purić, 2020), there is a slightly different structure of contributors to happiness: while health is important in both samples, financial sources are not important in youth. From domains of leisure activities, sport and social networks are significant in youth, besides those significant in both general population and youth, like folk & family and cultural participation. Interestingly, social networks also contribute to happiness – those with three or more profiles are happier compared to those with only one. This is in line with findings from a recently published meta-analysis, indicating that larger online social network size was related to a higher level of well-being (Huang, 2021). Still, if we recall past findings, the way social networks are used might be also relevant, rather than only quantity of time spent (Webster et al., 2021). Besides, research also revealed assortative mixing in both online and offline social networking, meaning that people attract others with similar levels of well-being (Bollen et al., 2011). Finally, studies on factors contributing to happiness and well-being emphasized significance of social connections, especially family and friends (Abramson & Inglehart, 1995; Barker & Martin, 2011; Flanagan, 1982; Haller, 2002; Inglehart et al., 2003; Inglehart & Baker, 2000; Trump, 1991).

It is also interesting that financial parameters (specifically, how much money they spend for cultural participation) in youth are not significant contributors in happiness along with other variables from the regression model. This corresponds with experiential consumption paradigm that proposes that personal satisfaction and identity are strongly linked to experiential consumption, while material one is not (Gilovitch et al., 2015). If we want to continue the circuit links further, this is also in line with the previous research showing that material goods are not significant predictors of happiness (Easterlin, 1974; Helliwell et al., 2020; Welzel & Inglehart, 2009). Still, in the general population in Serbia, expenditure for culture was one of significant predictors of subjective happiness (Jokić & Purić, 2020). A different role of financial parameters in happiness of adult and youth,

might also reflect their different social roles in the sense that young people are generally not expected to take financial responsibility and earn as much as is expected in adulthood.

Interestingly, when we changed the criterion variable (satisfaction with life instead of subjective happiness) and left the same list of predictors in the regression model, significant predictors were slightly different: subjective estimation of health condition again had the positive contribution – but not the number of social network profiles, while expenditure for culture did have significant effect. From the leisure dimensions, again, there are cultural participation and folk & family, but not sport, while this time home/entertainment also had significant effect. On one hand, these results support the notion that specific understanding and related operationalization of well-being may be amongst the reasons for inconsistent results on the factors determining it. In this specific population of youth in Serbia, financial parameters seem to not predict how happy they feel, while predict their evaluation of life satisfaction. On the other hand, it is also valuable to learn about similarities, such as health, close social connections, and cultural participation as contributors to well-being, defined as either subjective happiness or satisfaction with life.

Moreover, previous studies showed that cultural participation has even more general effects on both personal and social levels, but it also seems that it is necessary to develop it early in life (Elsley & McMellon, 2010; Gray, 1998; Leguina et al., 2022., Oskala et al., 2009). Immediate effects of cultural participation in childhood are numerous, such as development of creative skills, self-confidence, and consequently they have a positively impact on their academic and social development (Andersen & Jæger, 2015; Jindal-Snape et al., 2018; Ovink & Veazey, 2011; Valenzuela & Codina, 2014; Williams et al., 2015). Research further shows that persons who were involved in cultural participation in childhood are also more likely to participate and volunteer in broader social domains, to donate money, etc. (Catterall, 2012; Garod & Dowell, 2020). There are also benefits for society such as reductions in anti-social behaviours, including crime activities (Bone et al., 2022; Guetzkow, 2002; Newman et al., 2003).

All of these are relevant for policy measures, which should be primary oriented towards developing systemic cooperation between cultural and educational sectors, which is still in underdeveloped. Empirical evidence of the link between cultural interests and well-being implicate the importance of public support for art as a “source of happiness” (Frey, 2008), as well as promoting policies designed to facilitate access to culture (O’Hagan, 2016).

There are several limitations to our study. First, it is important to emphasize that data collection was organized before the pandemic. While the pandemic globally affected all spheres of life, it is also expected to have affected the domain of cultural participation and its relationship to well-being of general population and youth⁵. Still, since we explored favourite activities (cultural interests), the results of our study might reflect a more stable relationship with well-being than behavioural/habitual parameters that depend on many external or temporary factors (i.e. opportunities to participate). It is also possible that the relationship between cultural interests and well-being is even stronger in limited pandemic circumstances, which is also empirically supported (Morse et al., 2021), while it is necessary

⁵ see for example the results of the European H2020 project <https://inventculture.eu/2021/07/11/which-cultural-activities-citizens-of-serbia-missed-the-most-during-the-covid-19-pandemic/>

to have in mind especially digital forms of participation.⁶ Another limitation is that we did not go into details about frequency of use, or about the way of use of social networks, while these parameters might affect the results. It would also be valuable to include personality traits into design, as previous studies showed that they were related to both cultural participation and well-being (Węziak-Białowska et al., 2019).

CONCLUSION

The results of this study have revealed that cultural interests are amongst significant predictors of subjective well-being of youth, operationalized as either subjective happiness or satisfaction with life, together with health condition and folk & family leisure activities. The results presented here emphasize the need to continue researching the effect of cultural interests and leisure activities on happiness and well-being of people, especially youth. The development of psychosocial research in that domain would contribute to accumulation of knowledge about happiness and prosperity, which would further impose the need to think about new ethical and social values that replace the individualistic principle encouraged by market and economic orientation.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Abramson, P. R., & Inglehart, R. (1995). *Value Change in Global Perspective*. University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.23627>
- Alatartseva, E. & Barysheva, G. (2015). Well-being: Subjective and Objective Aspects. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 166, 36-42.
- Andersen, I. G. & Jaeger, M. M. (2015). Cultural capital in context: Heterogeneous returns to cultural capital across schooling environments. *Social Science Research*, 50, 177–188. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2014.11.015>
- Barker C. & Martin B., (2011) Participation: The happiness connection. *Journal of Public Deliberation* 7(1). <https://doi.org/10.16997/jdd.120>
- Biggart A., & Kovacheva, S. (2006): Social change, family support and young adults in Europe. In: Du Bois-Reymond, M. and L. Chisholm (Eds.): *The Modernization of Youth Transitions in Europe, New Directions for Child and Adolescence Development*, no. 113. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Blood, I., Lomas, M., & Robinson, M. (2016). Every child: equality and diversity in arts and culture with, by and for children and young people. *Arts Council England*. Available online: <https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/FINAL%20report%20web%20ready.pdf>
- Bohnke P, Kohler U. Well-being and Inequality. WZB Discussion Paper No. SP I 2008–201; 2008
- Bollen, J., Gonçalves, B., Ruan, G. & Mao, H. (2011). Happiness is assortative in online social networks. *Artificial Life*, 17, 237–251. https://doi.org/10.1162/artl_a_00034

⁶ See for example: <https://art-wellbeing.eu/research-covid-19-pandemic/>

- Bone, J. K., Bu, F., Fluharty, M. E. et al. (2022) Arts and Cultural Engagement, Reportedly Antisocial or Criminalized Behaviors, and Potential Mediators in Two Longitudinal Cohorts of Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence* 51, 1463–1482. <https://doi.org/10.1007/s10964-022-01591-8>
- Brannen, J. (2006): Cultures of intergenerational transmission in four-generation families, *Sociological Review*, 54(1), 133–154. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2006.00605.x>
- Brown, J. L., MacDonald, R. & Mitchell, R. (2015). Are people who participate in cultural activities more satisfied with life? *Social Indicators Research*, 122, 135–146. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0678-7>
- Bungay, H. & Vella-Burrows, T. (2013). The effects of participating in creative activities on the health and well-being of children and young people: a rapid review of the literature. *Perspectives in Public Health*, 133(1), 44-52. <https://doi.org/10.1177/1757913912466946>
- Caldwell, L. L. (2005). Leisure and health: Why is leisure therapeutic? *British Journal of Guidance and Counselling*, 33(1), 7–26. <https://doi.org/10.1080/03069880412331335939>
- Catterall, J. S. (2012). The arts and achievement in at-risk youth: Findings from four longitudinal studies; Research Report 55. Washington DC: National Endowment for the Arts. Available online: <http://eric.ed.gov/?id=ED530822> (accessed on 15 December 2021).
- Chi, M. W., & Cho, T. Y. (2012). The effects of adolescents' leisure activity on leisure satisfaction, self-esteem and quality of life. *Journal of Tourism Sciences*, 36(6), 145–162. <https://doi.org/10.1017/prp.2013.6>
- Csikszentmihalyi, M., & Hunter, J. (2003). Happiness in everyday life: The uses of experience sampling. *Journal of Happiness Studies*, 4, 185–199. <https://doi.org/10.1023/A:1024409732742>
- Cvetičanin, P. (2007). *Cultural needs, habits and tastes of the citizens of Serbia and Macedonia*. Niš: OGI [In Serbian]
- D'Acci, L. (2011). Measuring Well-Being and Progress. *Social Indicators Research*, 104 (1): 47–65 [10.1007/s11205-010-9717-1](https://doi.org/10.1007/s11205-010-9717-1)
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Donghwy, A., Jeong, B. & Youn, N. (2022). Effects of art consumption on consumer well-being. *Journal of Consumer Affairs*, 56(2), 685-702,
- Du Bois-Reymond, M., Chisholm, L. (2006). Young Europeans in a Changing World. In: Du Bois-Reymond, M. and L. Chisholm (Eds.) *The Modernization of Youth Transitions in Europe, New Directions for Child and Adolescence Development*, no. 113 (1-10). New York: John Wiley & Sons Inc.
- Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. In: David, P. A. and Reder, M. W. (Eds.). *Nations and households in economic growth: essays in honor of Moses Abramowitz* (pp. 89-125). New York and London: Academic Press.
- Elsley, S. & McMellon, C. (2010). Starting young? Links between childhood and adult participation in culture and science: A literature review; Scottish Government Social Research: Edinburgh, UK, 2010. Available online: <http://hdl.handle.net/1842/3525>
- Filimon, N. (2018). The impact of culture and leisure on the happiness of Spanish people. Social Observatory of “la Caixa” (pp. 28-38). Available online: <https://www.>

- culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2019/10/Observatorio_Social_laCaixa_Dossier-4_2017.pdf (accessed on 10. December 2021)
- Flanagan, S. C. (1982). Measuring value change in advanced industrial societies: A rejoinder to Inglehart. *Comparative political studies*, 15(1), 99–128. <https://doi.org/10.1177/0010414082015001005>
- Frey, B.S. (2008): *Happiness: A Revolution in Economics*, Cambridge, MA, and London: MIT.
- Fujiwara, D., and G. MacKerron (2015): Cultural activities, artforms and wellbeing, Manchester: Arts Council England. Available online:
- Gajić, J., Brdar, I., Živković, R., & Ilić Petrović, T. (2019). Millennials' perspective on leisure time. *Industrija*, 47(3), 55–71. <https://doi.org/10.5937/industrija47-23284>
- Gilovich, T., Kumar, A. and Jampol, L. (2015). A wonderful life: Experiential consumption and the pursuit of happiness. *Journal of Consumer Psychology*, 25(1), 152–165. <https://doi.org/10.1016/j.jcps.2014.08.004>
- Gray, C., 1998. Hope for the future? Early exposure to the arts and adult visits to art museums. *Journal of Cultural Economics*, 22(2), 87–98. <https://doi.org/10.1023/A:1007597717190>
- Grossi, E., Sacco, P. L., Tavano Blessi, G. & Cerutti, R. (2011). The impact of culture on the individual subjective well-being of the Italian population: An exploratory study. *Applied Research in Quality of Life*, 6(4), 387–410. <https://doi.org/10.1007/s11482-010-9135-1>
- Guetzkow, J. (2002). How the Arts Impact Communities; Working Paper Series 20; Centre for Arts and Cultural Policy Studies, Princeton University; Princeton, NJ, USA. Available online: <https://ideas.repec.org/p/pri/cpanda/20.html>
- Haller, M. (2002). Theory and method in the comparative study of values: Critique and alternative to Inglehart. *European sociological review*, 18(2), 139–158. <https://doi.org/10.1093/esr/18.2.139>
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D. and De Neve, J. E. (Eds.) (2020). *World Happiness Report 2020*. New York: Sustainable Development Solutions Network
- Holder, M. D., Coleman, B., & Sehn, Z. L. (2009). The contributions of active and passive leisure to children's well-being. *Journal of Health Psychology*, 14(3), 378–386. <https://doi.org/10.1177/1359105308101676>
- Huang, C. (2021). Correlations of online social network size with well-being and distress: A meta-analysis. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 15(2), Article 3. <https://doi.org/10.5817/CP2021-2-3>
- Inglehart, R., & Baker, W. E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American sociological review*, 19–51. <https://doi.org/10.2307/2657288>
- Inglehart, R., Norris, P., & Ronald, I. (2003). *Rising tide: Gender equality and cultural change around the world*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ivić, I. & Marjanović, A. (1986). *Traditional games and children of today*. Belgrade OMEP Traditional Games Project, OMEP World Organisation for Early Childhood Education in collaboration with Yugoslav National committee of OMEP, Institute of Psychology, University of Belgrade.
- Jindal-Snape, D., Davies, D., Scott, R., Robb, A., Murray, C., Harkins, C. (2018). Impact of arts participation on children's achievement: A systematic literature review. *Thinking Skills and Creativity*, 29, 59–70. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2018.06.003>

- Jokić, B. & Purić, D. (2020). Does cultural participation make us happy? Favourite leisure activities and happiness in a representative sample of the Serbian population. *Kultura*, 169, 377–393. <https://doi.org/10.5937/kultura2069377> [In Serbian]
- Jovanović, V. (2014) Psychometric Evaluation of a Serbian Version of the Subjective Happiness Scale. *Social Indicators Research. An International and Interdisciplinary Journal for Quality-of-Life Measurement*, 119(2), pp. 1095–1104. <https://doi.org/10.1007/s11205-013-0522-5>
- Jovanović, V. (2016). The validity of the Satisfaction with Life Scale in adolescents and a comparison with single-item life satisfaction measures: a preliminary study. *Quality of Life Research*, 25(12):3173–3180. <https://doi.org/10.1007/s11136-016-1331-5>
- Jovanović, V. (2017). Measurement Invariance of the Serbian version of the Satisfaction with Life Scale across age, gender, and time. *European Journal of Psychological Assessment*, 35(4), 555-563. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000410>
- Kahneman D, Diener E, Schwarz N. (eds.) (1999). *Well-being: The Foundations of Hedonic Psychology*. New York: Russell Sage Foundation.
- Kern, R. M. (1997). Boundaries in use: The development of personal resources by the upper middle class. *Poetics* 25, 177–193.
- Kim, E-M, & Choi, M-G. (2006). The relationships of leisure activities and happiness of adolescents. *The Journal of Child Education*, 16(1), 155–172.
- Leguina, A., Karademir-Hazir, I., Azpitarte, F. (2022). Exploring Patterns of Children's Cultural Participation: Parental Cultural Capitals and their Transmission. *Consumption and Society*, 1(1), 170 – 196. <https://doi.org/10.1332/IOJW2616>
- Lyubomirsky, S. and Lepper, H. S. (1999) A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*, 46, 137–155. <https://doi.org/10.1023/A:1006824100041>
- Mak, H. W., & Fancourt, D. (2020). Longitudinal associations between reading for pleasure and child maladjustment: Results from a propensity score matching analysis. *Social Science & Medicine*, 253, 112971. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.112971>
- Mak, H. W., & Fancourt, D. (2021). Do socio-demographic factors predict children's engagement in arts and culture? Comparisons of in-school and out-of-school participation in the Taking Part Survey. *PloS one*, 16(2), e0246936. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246936>
- Mannell, R. C. & Kleiber, D. A. (1997). *A social psychology of leisure*. State College, PA: Venture Publishing.
- Marjanović-Shane A., Ferholt, B., Miyazaki, K., Nilsson, M., Rainio, A. P., Pešić, M., Beljanski Ristić, L. (2011). Playworlds: an art of development. In: C. Lobman, B., O'Neill, (Eds.), *Play and Culture* (pp. 3–32). New York: University Press of America.
- Michalos, A. C. (2005) Arts and the quality of life: An exploratory study. *Social Indicators Research*, 71, 11–59. <https://doi.org/10.1007/s11205-004-8013-3>
- Morse K. F., Fine, P. A. and Friedlander, K. J. (2021). Creativity and Leisure during COVID-19: Examining the Relationship between Leisure Activities, Motivations, and Psychological Well-Being. *Front. Psychol.* 12:609967. doi: 10.3389/fpsyg.2021.609967
- Mrđa, S., Milankov, M. (2020). *Cultural participation of Serbian citizens*. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka. Available online: <https://zaprokul.org.rs/wp-content/uploads/2020/12/Kulturna-participacija-gradjana-Srbije-KB.pdf> [In Serbian]

- Newman, D. B., Tay, L., & Diener, E. (2014). Leisure and subjective well-being: A model of psychological mechanisms as mediating factors. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 15(3), 555–578. <https://doi.org/10.1007/s10902-013-9435-x>
- Newman, T.; Curtis, K.; Stephens, J. (2003). Do community-based arts projects result in social gains? A review of the literature. *Community Development Journal*, 38, 310–322. Available online: <https://www.jstor.org/stable/44258895>
- O'Hagan, J. W. (2016): Attendance at publicly funded arts events. Social Observatory of "la Caixa". Available online: <https://observatoriosociallacaixa.org/en/-/la-asistencia-a-actividades-artisticas-y-culturales-financiadas-con-fondos-publicos> (accessed on 16 October 2021).
- Oskala, A.; Keaney, E.; Chan, T. W. & Bunting, C. (2009). *Encourage children today to build audience for tomorrow: Evidence from the taking part survey on how childhood involvement in the arts affects arts engagement in adulthood*. London: Arts Council England, UK.
- OVink, S. M., & Veazey, B. D. (2011). More than "getting us through:" a case study in cultural capital enrichment of underrepresented minority undergraduates. *Research in Higher Education*, 52(4), 370–394. <https://doi.org/10.1007/s11162-010-9198-8>
- Park, N. (2004). The Role of Subjective Well-Being in Positive Youth Development. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 591(1), 25–39. <https://doi.org/10.1177/0002716203260078>
- Pešić, J. and Videnović, M. (2017) Leisure from the youth perspective: A qualitative analysis of high school students' time diary. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja* 49 (2), str. 314–330. <https://doi.org/10.2298/ZIPI1702314P> [In Serbian]
- Popadić, D., Pavlović, Z., & Mihailović, S. (2019). *Young people in Serbia 2018/2019*. Available online: <http://reff.f.bg.ac.rs/handle/123456789/3470> [In Serbian]
- Sacker, A & Cable, N. (2006). Do adolescent leisure time physical activities foster health and well-being in adulthood? Evidence from two British birth cohorts. *European Journal of Public Health*, 16, 331–335. <https://doi.org/10.1093/eurpub/cki189>
- Shin, K., & You, S. (2013). Leisure Type, Leisure Satisfaction and Adolescents' Psychological Wellbeing. *Journal of Pacific Rim Psychology*, 7(2), 53–62. <https://doi.org/10.1017/prp.2013.6>
- Stepanović, I. (2011). Adolescents and amusement: Are there any reason to be concerned? *Engrami*, 33, 33–46 [In Serbian]
- Stepanović, I., Videnović, M. and Plut, D. (2009). Youth spare time: Typical patterns of behaviour. *Sociologija*, 51(3), 247–261. <https://doi.org/10.2298/SOC0903247S> [In Serbian]
- Stevens, K., McGrath, R., & Ward, E. (2019). Identifying the influence of leisure-based social circus on the health and well-being of young people in Australia. *Annals of Leisure Research*, 22(3), 305–322. <https://doi.org/10.1080/11745398.2018.1537854>
- Tomanović, S., ed. (2012). *Youth – our present: Research of social biographies of young people in Serbia*. Beograd: Čigoja štampa & Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta. Available online: https://wbc-rti.info/object/news/11624/attach/Youth-Our_Present.pdf [In Serbian]

- Tomyn, A. J., Tyszkiewicz, M. D. F., & Cummins, R. A. (2013). The Personal Wellbeing Index: Psychometric equivalence for adults and schoolchildren. *Social Indicators Research*, 110(3), 913–924. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9964-9>
- Trump, T. M. (1991). Value formation and post materialism: Inglehart's theory of value change reconsidered. *Comparative Political Studies*, 24(3), 365-390. <https://doi.org/10.1177/0010414091024003005>
- Valenzuela, R., & Codina, N. (2014). Habitus and flow in primary school musical practice: relations between family musical cultural capital, optimal experience and music participation. *Music Education Research*, 16(4), 505-520. <https://doi.org/10.1080/14613808.2013.859660>
- Van Ejjck, K. (1999). Socialization, education and lifestyle: How social mobility increases the cultural heterogeneity of status groups. *Poetics* 26, 309–328. [https://doi.org/10.1016/S0304-422X\(99\)00008-X](https://doi.org/10.1016/S0304-422X(99)00008-X)
- Voukelatou, V., Gabrielli, L., Miliou, I., Cresci, S., Sharma, R., Tesconi, M. & Pappalardo, L. (2021). Measuring objective and subjective well-being: dimensions and data sources. *International Journal of Data Science and Analytics*, 11, 279–309 (2021). <https://doi.org/10.1007/s41060-020-00224-2>
- Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(6), 1063–1070. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.54.6.1063>
- Webster, D., Dunne, L. & Hunter, R. (2021). Association between Social Networks and Subjective Well-Being in Adolescents: A Systematic Review. *Youth & Society*, 53(2), 175–210. <https://doi.org/10.1177/0044118X20919589>
- Welzel, C., & Inglehart, R. (2009). Political culture, mass beliefs, and value change. *Democratization*, 126-144. Available online: https://brandonkendhammer.com/challenges_of_democratization/wp-content/uploads/2013/12/OUP_ch09-libre.pdf
- Węziak-Białowolska, D., Białowolski, P. & Sacco, P. L. (2019). Involvement with the arts and participation in cultural events – does personality moderate impact on well-being? Evidence from the U.K. Household Panel Survey. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 13(3), pp. 348–358. DOI: [10.1037/aca0000180](https://doi.org/10.1037/aca0000180)
- Wheatley, D. & Bickerton, C. (2017). Subjective well-being and engagement in arts, culture and sport. *Journal of Cultural Economics*, 41, 23–45. <https://doi.org/10.1007/s10824-016-9270-0>
- Williams, K. E., Barrett, M., Welch, G., Abad, V., & Broughton, M. (2015). The longitudinal benefits of early-shared music activities in the home: Findings from the Longitudinal Study of Australian Children. *Early Childhood Research Quarterly*, 31, 113-124. doi: [10.1016/j.ecresq.2015.01.004](https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.01.004)

ПРИЛОГ / APPENDIX

Табела 1: Омиљене активности у слободно време и њихова латентна структура
/ Table 1: Favourite leisure activities and their latent structure

	M	SD	Културна интересовања Cultural interests	Дружење напољу/Public socializing	Кућна забава/ Home/ entertainment	Спорт/ Sport	е-Инфо/ e-Info	Народњаци и породица / Folk & family	Активности у природи и уметничка продукција/ Outdoor activities & art production
← НАЗАД ← BACK	Одлазак у позориште/ Going to theatre	3.66	1.06	0.69					
	Одлазак у биоскоп/ Going to cinema	4.22	0.83	0.44		-0.54			
	Одлазак у музеј/галерију/ Going to museum/gallery	3.35	1.03	0.79					
	Културно-историјске туре, археолошка налазишта/ Tour of cultural and historical monuments/ archaeological sites	3.48	1.01	0.80					
	Слушање класичне музике/ Listening to classical music	2.81	1.12	0.62					
	Слушање џез музике/ Listening to jazz music	2.83	1.13	0.69				0.41	
	Слушање рок музике/ Listening to rock music	3.56	1.21	0.46				0.45	
	Слушање фолк музике/ Listening to folk music	3.37	1.15					-0.70	
	Претраживање интернета/ Searching the internet	4.38	0.78			-0.80			
	Друштвене мреже/Social networks	4.20	0.97		0.43	-0.67			
	Читање е-књига/Reading e-books	3.06	1.23				-0.73		
	Читање е-новина/Reading e-news	3.35	1.15				-0.83		
	Гледање ТВ-а/Watching TV	3.49	1.10					-0.41	0.43
	Гледање филмова/ Watching movies	4.45	0.75			-0.53			
	Читање књига/Reading books	3.82	1.05	0.54			-0.44		-0.61

Читање новина/Readings newspapers	3.28	1.07						-0.62		
Ангажман у некој уметничкој активности (сликање, певање, плес...)/ Engaging in some artistic activity (painting, singing, dancing...)	3.18	1.30								-0.58
Одлазак у клубове, плес/ Clubbing and dancing	3.75	1.12		0.82						
Одлазак у кафић/ ресторан/Going to cafes/ restaurants	4.33	0.80		0.82						
Породични скупови (рођендани, славе, венчања...)/Family reunions (birthdays, celebrations, weddings...)	4.00	0.98							-0.71	
Одлазак на спортски догађај (нпр. фудбалску или кошаркашку утакмицу)/Going to sport events (e.g. football or basketball matches)	3.59	1.27				0.88				
Посета пријатеља за ћаскање/Visiting friends for a chat	4.49	0.71				-0.52				-0.44
Одлазак у шетњу/Going for a walk	4.29	0.85								-0.74
Боравак у природи / пешачење/Staying in nature/hiking	4.05	1.03	0.46							-0.71
Упражњавање спорта/ Playing sport	3.79	1.15				0.85				
Процент објашњене варијансе/Percentage of explained variance			19,71%	13,93%	7,23%	6,47%	5,83%	4,73%	4,33%	

Напомена: Омиљене активности су оцењиване на Ликертовој петостепеној скали. Изостављене су засићености фактора ниже од 0.40. //Note: Favourite leisure activities were rated on 5-point Likert scale; Loadings lower than 0.40 omitted.

Табела 2: Регресиони модел за листу предиктора субјективне среће (петти корак итеративне линеарне регресије) / Table 2: Regression model for the list of predictors of subjective happiness for the fifth step of the stepwise linear regression

Коефицијенти/Coefficients								
Модел/Model		B	SE	Beta	t	Sig.	Model R	Model R ²
← НАЗАД ← БАСК 5. корак /5. step	(Constant)	1.601	.511		3.131	.002	0.406	0.165
	здравље/health	.487	.078	.304	6.272	.000		
	спорт/sport	.141	.052	.135	2.725	.007		
	број профила (dummy)/number of profiles numbers (dummy)	-.423	.147	-.141	-2.877	.004		
	културна интересовања/cultural interests	.172	.068	.124	2.544	.011		
	народњаџи и породица/folk and family	.129	.064	.099	2.012	.045		
a. Зависна варијабла: SHS/ Dependent variable: SHS								

Табела 3: Регресиони модел за листу предиктора задовољства животином (петти корак итеративне линеарне регресије) / Table 3: Regression model for the list of predictors of satisfaction with life for the fifth step of the stepwise linear regression

Модел/Model		B	SE	Beta	t	Sig.	Model R	Model R ²
← НАЗАД ← БАСК 5	(Constant)	-.295	.688		-.429	.668	0.370	0.125
	кућа и забава/home and entertainment	.357	.121	.151	2.956	.003		
	здравље/health	.339	.090	.187	3.768	.000		
	културна интересовања/cultural interests	.249	.079	.158	3.169	.002		
	народњаџи и породица/folk and family	.240	.076	.162	3.142	.002		
	трошкови за културу (dummy)/expenditure for culture (dummy)	.287	.133	.108	2.167	.031		
a. Dependent Variable: SWLS/Dependent Variable: shsM								